

بررسی هویت اسلامی با تکیه بر نقش نمادها و نشانه در شهرسازی و معماری ایران

لیلا هوشیار حسن باروق*

دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد واحد تبریز
مدرس دانشگاه فنی و حرفه ای فاطمه اردبیل

Leila_hooshyar@yahoo.com

چکیده :

هویت شهر، مفهومی است که در فرآیند ادراک، سهل و ممتنع است. از دیدگاه روانشناسی محیط و برخی دیدگاه‌های طراحی شهری، فهم ویژگی‌های یک شهر، همان چیزی است که در ذهن ناظر و شهروند تداعی می‌گردد. پس هر آنچه از هویت بفهمد، صحیح است. اما درک متخصصان، برنامه‌ریزان و دست‌اندرکاران اجرایی حوزه مدیریت شهری، دقت نظر و معیارمند بودن، هویت تلقی می‌گردد. مقوله‌ای به نام "هویت" سابقه‌ای به بلندای تاریخ دارد. آن زمان که انسان احساس کرد باید به کیستی و چیستی خود در برابر طبیعت و ماورای طبیعت پاسخ گوید، هویت متولد شد. شهرهای کهن ایران به زیباترین وجه بیانگر هویت کالبدی و بصری برای درک کارکردهایشان بوده اند؛ لیکن امروزه مناظر شهرها فاقد چنین هویتی اند. به عبارت دیگر، سیمای بیرونی عناصر شهرهای معاصر انعکاس دهنده هویت ساکنان آن نیست و چنین به نظر می‌رسد که هیچ تلاش آگاهانه و هدفداری به منظور هویت بخشی به آنها صورت نپذیرفته است. در این شهرها، بسیاری از نشان‌ها و نمادهای هویت فرهنگی به کلی از بین رفته اند و یا به شدت کمرنگ شده اند و کاربرد این علائم برپیشانی تعداد اندکی از بناها، تنها تلاشی انفرادی از سوی معدودی از کارفرمایان و معماران و یا گاه صرفاً تقلیدی ناموزون است.

پژوهش حاضر بر مطالعات کتابخانه‌ای استوار است و در آن تلاش شده است تا مبانی نظری فرهنگی و اهمیت کاربرد نمادهای فرهنگی در بیان معنا، ایجاد حس هویت و آرامش محیط‌های شهری مورد بازکاوی قرار گیرد. بدین منظور، پس از تعریف این عناصر، به نقش و اهمیت آنها در تسهیل ارتباطات جوامع بشری، درک عملکرد سازه‌ها و مناظر شهری، بیان معنا و ایجاد حس هویت پرداخته شده است. و ارتباط هویت و نماد با معماری و شهرسازی به تفصیل بیان شده است. و دربخش نتیجه نیز پیشنهادات و راهبردهای اجرایی در این خصوص ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی: نماد، نشانه، هویت، معماری، شهرسازی.